

Kunst uit het keurslijf

Het huidige kunstbeleid is ambigu. De overheid zegt dat zij geen oordelaar van kunst wil zijn; daarom laat zij zich over de verdeling van gelden ten behoeve van de kunst adviseren door een commissie: de Raad voor Cultuur. Op deze wijze zou de overheid geen inhoudelijke bemoeienis hoeven te hebben met de inhoud van kunst en cultuur. De praktijk wijkt daarvan echter sterk af. In de afgelopen decennia heeft de overheid meer en meer invloed gekregen op kunst en cultuur, vooral door subsidies te koppelen aan regels en voorwaarden.

De overheid dient haar positie in het kunstbeleid te herdefiniëren, zodat cultuuraanbieder en publiek weten waar zij aan toe zijn. De overheid moet duidelijk maken welke plaats kunst en cultuur in de maatschappij innemen en hoe zij haar positie ziet in relatie tot kunst en cultuur. Het is daarbij essentieel dat de overheid afziet van inhoudelijke bemoeienis met de kunsten. Na deze plaatsbepaling kan worden overgegaan tot het invoeren van een andere financiële ondersteuning voor kunst en cultuur.

Essentieel in mijn visie op kunst is haar autonomie. Ik bedoel daarmee te zeggen dat kunst uit de aard der zaak bestaat in een eigen gebied. Het is duidelijk dat kunst en cultuur op allerlei manieren in de maatschappij zijn verankerd, maar in wezen is kunst een autonoom proces. Dat moet bij alles het uitgangspunt zijn. In onze tijd is de kunst echter een **middel** geworden dat wordt ingezet voor de meest uiteenlopende doelen: voor integratie, voor het 'opleuken' van stadswijken, en voor de zoveelste keer om het volk te verheffen. Kunst moet publiek trekken, liefst zoveel mogelijk en graag van divers pluimage, kunst moet vernieuwend zijn en kwaliteit hebben

en kunst moet meedoen op de markt. Voordat kunst voor het voetlicht kan worden gebracht, moet er een subsidieaanvraag worden geschreven volgens een vast stramien, in ambtelijke taal en binnen de richtlijnen en prioriteiten van de Raad voor Cultuur en de staatssecretaris.

Stel nu dat de autonomie van de kunst onderkend zou worden. Dit heeft nogal wat gevolgen. Het betekent dat de taal van de kunst en het artistiek en inhoudelijk belang terug moeten op de agenda. Het betekent eveneens dat de kunst niet langer als stoplap kan worden gebruikt noch als middel om beleid uit te voeren. De overheid zou daadwerkelijk terug moeten treden in haar nu vergaande bemoeienis met de inhoud van de kunst. Hiervoor zijn twee thema's van belang: advisering en legitimering.

Autonoom proces De advisering die zich richt op de inhoudelijk artistieke aspecten van kunst dient in ere te worden hersteld. In de eerste plaats geldt dit voor het advies aan de centrale overheid ten behoeve van de kunst die van nationaal belang is: rijksmusea, opleidingen, archivering en conservering, kunstbezit en architectuur, de diverse podium- en beeldende kunsten, internationale contacten en het faciliteren van de ontwikkeling van kunstvormen. In de tweede plaats is een beleidsmatig advies gewenst waarin de kaders voor een versterking van het decentrale subsidiebeleid worden aangegeven. De inhoudelijke advisering voor de kunsten moet namelijk zoveel mogelijk op decentraal niveau worden uitgevoerd.

Bij die advisering hebben uitvoerend kunstenaars en andere inhoudelijk deskundigen een belangrijke, zo niet bepalende stem. Als kunst een

autonoom proces is, komt zij tot ontwikkeling in een klimaat waarin overtuiging en noodzakelijkheid betekenis hebben. Kunst is bovendien gebaat bij pluraliteit, en niet bij de procedurele eenvormigheid van het moderne tijdperk waarin de kunst in een keurslijf van aanvraagprocedures is gedwongen met als onaangenaam neveneffect dat uitsluiting optreedt van degenen die niet in de procedure passen.

Door decentralisatie van het subsidiebeleid wordt de beslissing over financiering dichter bij de kunstenaars gelegd. Bovendien biedt het de mogelijkheid om, zonder het totale veld van de kunsten voortdurend tegen elkaar af te wegen, de middelen te verdelen. Regionale of lokale overheden kunnen prioriteiten laten stellen.

Door uitvoerende kunstenaars en middelen dichter bij elkaar te brengen, wordt het primaat van de kunst versterkt.

Het belang om de kunst haar eigen domein terug te geven, wint het wat mij betreft van de illusie van objectiviteit bij de bureaucratische subsidieaanvragen. De eigenheid van de kunst moet vooropstaan. Dit betekent het einde van de eis tot uitgebreide beleidsplannen waarmee de subsidie moet worden verkregen. Het wordt aan de kunsten overgelaten welk programma zij willen bieden. De decentrale adviseringscolleges maken zelf uit hoe zij de hun ter beschikking staande gelden willen verdelen.

Bezoekersaantallen tellen niet Het tweede thema is de legitimering. De overheid moet zich meer moeite geven om haar kunstbeleid uit te leggen. Momenteel rechtvaardigt de overheid

haar kunstbeleid door eisen te stellen aan publieksaantallen, en door te verlangen dat ook andere groepen dan de zogenaamde elite de schouwburg en het muziektheater gaan betreden. Dit beleid is tot mislukken gedoemd. De verheffing van het volk is nog nooit een succes geworden, mensen kiezen zelf hun culturele evenementen in een omgeving die hun aanstaat. Eisen stellen aan de publieksdifferentiatie en aan bezoekersaantallen maakt de kunst in wezen monddood. Het is wijzer om moed te tonen en om datgene wat de uitvoerend en scheppend kunstenaars 'maken' de doorslag te laten geven bij het faciliteren van de kunsten. Alle andere maatregelen dwongen de kunst in een keurslijf waarin zij uit de aard der zaak niet zal gedijen.

Het benadrukken van marktwerking, publieksaantallen en ondernemerschap als parameters voor de ondersteuning van kunst is niet in haar belang. Daarmee is niet gezegd dat deze aspecten geen rol spelen in de kunst, maar zij moeten niet door de overheid worden voorgeschreven. Mijn pleidooi is gericht op het terugbrengen van de kunst waar zij hoort: in haar eigen domein, met haar eigen taal en haar eigen kennis. Een domein waarin zij niet voor de voeten wordt gelopen door beleidsmakers die haar willen inzetten voor politieke doeleinden.

Anna Kloos-Frölich studeerde geneeskunde en kunstgeschiedenis. Zij is als psychiater/psychoanalyticus werkzaam in een psychiatrisch ziekenhuis.